

АНАТОЛІЙ СУХОВЕЦЬКИЙ:

«МАЮЧИ ТАКИЙ ПОТУЖНИЙ ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ, НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ТА КАДРОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ ЗАЛИШАЄТЬСЯ СУТО АГРАРНОЮ І ВІДСТАЛОЮ»

ANATOLY SUKHOVETS'KYI:

“HAVING SUCH NATURAL, RESOURCE, SCIENCE, TECHNICAL AND PERSONNEL POTENTIAL, VOLYN' REGION REMAINS MERELY AGRARIAN AND UNDERDEVELOPED”

За 23 роки незалежності в господарському комплексі Волинської області відбулися значні структурні зміни, які в переважній більшості мали деструктивний характер та негативний вплив на темпи соціально-економічного розвитку, що знайшло свій прояв у зменшенні реальних доходів громадян, в першу чергу у сільській місцевості, втраті окремих адміністративними районами (особливо Поліської зони) своєї традиційної спеціалізації (льонарство, тваринництво, картоплярство), деіндустріалізації сільськогосподарського виробництва та погіршення використання сільськогосподарських угідь.

Незважаючи на це, тривалий час з уст керівників області лунали репліки та заяви про прискорений соціально-економічний розвиток регіону та небувалий підйом окремих секторів у соціальному житті області. Але, як показав час, «волинське економічне диво» виявилось намаганням вищого управлінського керівництва догодити Києву і надалі отримувати від столиці значні фінансові преференції з використанням останніх непрозорими методами.

«Реформаторський курс» губернаторів не цікавили науково-практичні напрацювання та пропозиції вчених і практиків регіону. Однією з останніх розробок є регіональна Програма «Інвестиційно-інноваційний розвиток Волинської області в період 2015-2020 років», науковим керівником якої є доктор технічних наук, професор Володимир Федорович Дідух.

Ми звернулися до автора даної програми Анатолія Станіславовича Суховецького з рядом питань щодо змісту цієї програми та можливості її впровадження в практику реалізації політики соціально-економічного розвитку Волинської області.

– Анатолію Станіславовичу, які прикметні та найважливіші риси відрізняють регіональну Програму, про яку йшла мова вище, від раніше діючих та Програми розвитку економіки регіону на поточний рік?

– Критика чужої роботи не завжди є благородною справою, але навіть стислий аналіз виконання згаданих програм доводить, що: документ «Програма» повинен відповідати вимогам і текстовим формам Закону України та Постанови Кабінету Міністрів «Про програми»; у програмах, як правило, не визначеними були проблеми фінансування, конкретні виконавці та особливо методи й конкретні контрольні функції здійснення заходів програм.

Основна ідея Програми «Інвестиційно-інноваційний розвиток Волинської області в період 2015-2020 рр.» полягає у створенні й роз-

витку сучасних виробничих комплексів з урахуванням потенційних та реальних переваг нашого регіону.

На території області розміщено 18 видів корисних копалин, 19 родовищ мінеральних вод 4 типів, 33 родовища сапропелевих і торфових грязей для лікування людей; область – один із найбільш заліснених регіонів України (понад 30% відсотків краю); багатий і найбільш красивий у природному відношенні озерний регіон. Область є також найбільш екологічно чистою в державі.

Але, маючи такий потужний природно-ресурсний, науково-технічний та кадровий потенціал, область залишається суто аграрною і відсталою у порівнянні із середніми показниками по Україні.

Реалізація розробленої нами Програми має подолати таку негативну тенденцію. Про це свідчать розраховані проектні показники обсягів сільськогосподарського виробництва на період до 2020 року, а також кількість додаткових робочих місць, яка буде створена, та прогнозований випуск продукції на 1 грн. капіталовкладень.

– На вашу думку, що заважало і заважає повною мірою використати наявний природно-ресурсний та виробничий потенціал області для суттєвого підвищення рівня життя населення регіону і формування конкурентоспроможних на загальнонаціональному та міжнародному ринках виробництв? Чи на рівні регіону за нинішнього адміністративного устрою вирішити такі проблеми нереально і потрібне «благословення» Києва? Чи все ж таки регіональна влада допускала і допускає стратегічні помилки, які призвели до руйнації колись елітних в області виробництв?

– Питання надто складне і коротко на нього відповісти неможливо, але... потрібно. Критичних відповідей має бути декілька, але ми вважаємо, що за останній період критики «що у нас все погано» вже стільки, що продовжувати цей нікому не потрібний галас немає сенсу. Тому ми пропонуємо конкретні науково обґрунтовані пропозиції та розрахунки щодо розвитку нашої області.

Сільське господарство є домінуючою галуззю регіону: його частка у валовій доданій вартості знаходиться в межах 35-45%. Але складності, з якими сьогодні стикається економічна політика та життя, можуть бути вирішені тільки в тому випадку, коли в центр економічного аналізу буде поставлена проблема ціни.

Низькі ціни на сільськогосподарську продукцію гноблять та знищують виробництво на землі й не дозволяють виробляти таку кількість продукції, за допомогою якої можливе додаткове фінансування промисловості. Існує загроза, що селянин-господар взагалі почне

виробляти сільськогосподарську продукцію лише для себе. Паритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію – одне з найскладніших питань сучасного економічного розвитку. Дотації або субвенції сільському господарству, які держава забирає через податки у промисловості, в кінцевому підсумку проблеми не вирішують. Сільське господарство руйнується тому, що рівень цін на промислові товари значно перевищує рівень цін на сільгосптовари, адже у сільського господарства таким чином віднімають земельну ренту.

На сьогодні основним завданням є об'єднання всієї несільськогосподарської діяльності із сільським господарством. Економічно й соціально обґрунтовано: аграрні структури повинні приєднуватись до структур з високим рівнем поділу праці та великою часткою інтелектуально працюючої частини населення. Нині зникає духовність як самостійний феномен, різко знижується позитивний вплив на суспільне життя – відповідно соціальний організм губить свою природну основу, а сільське господарство не отримує в економіці важливого та пристойного місця.

Враховуючи викладене та маючи практичний досвід використання системного аналізу, основним елементом якого є ситуаційний підхід, нами крім згаданої Регіональної Програми розроблена стратегічна схема «Волинь в 2015-2020 рр.». Вона передбачає наступне: адміністративна, виконавча та науково-технічна влади зосереджуються у «Виконавчому комітеті Волинської області». Основними структурними підрозділами, які безпосередньо підпорядковані Виконавчому комітету, є:

□ **адміністративно-територіальні ради** – їх п'ять та вільна промислово-економічна зона (м. Нововолинськ);

□ **департаменти-сектори:** культури та виховання, правовий та економічний; вони визначають і формують принципи розвитку економіки регіону, зокрема: перспективно-галузевий розвиток, стратегічні пріоритетні напрями, розвиток аграрного сектору, створення нових інноваційних інфраструктур;

□ **Науковий Парк Волинського регіону**, який визначає розвиток нових наукоємних та високотехнологічних виробництв, в тому числі перспективно-галузевих структур регіону; створення додаткових робочих місць; створення та забезпечення довготривалої виробничої діяльності нових фірм, компаній, малих та середніх підприємств; підвищення ролі науки і освіти.

Ми стверджуємо: **Науковий та Індустріальний Парки** (Закони України «Про наукові парки» від 25 червня 2009 р. №1563-VI та «Про індустріальні парки» від 21 червня 2012 р. №5018-VI) – це нові прогресивні форми співпраці науки і виробництва, вони дають можливість створити інноваційні та інші структури для комерціалізації результатів наукових досліджень, забезпечити трансфери науково-технічних розробок з широким використанням останніх у національній економіці.

– **Нині в освітнянських та наукових колах домінує думка про значну відірваність наукових розробок від реальної практики виробництва. Як подолати відірваність, зокрема у тій же Волинській області?**

– Варто констатувати, що над розв'язанням цього дуже важливого і непростого питання ми з Володимиром Федоровичем Дідухом працюємо більше 15 років. Стратегічна відповідь на це питання така: формування тріади «навчання – наука – виробництво». Якщо така тріада не матиме прикладного спрямування, то реального нарощення обсягів виробництва не буде. Це підтверджує досвід не тільки нашого, а, мабуть, більшості регіонів України. Так що це питання загальнодержавного значення: воно потребує негайного не тільки теоретичного, а головне прикладного вирішення з урахуванням особливостей конкретного регіону.

Тепер щодо реалій Волинської області. У регіоні є три основні структури, які за своїм статусом повинні не тільки розробляти наукові напрацювання, але і організувати їх практичне впровадження у виробництво. Це в першу чергу Луцький національний технічний

університет, реструктуризований Інститут агропромислового виробництва НААН України (с. Рокині Луцького району), а також окремі кафедри Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки.

Загальновідомо, що тільки на «стиках» різних наук та наукових спрямувань є можливою розробка прогресивного вирішення з урахуванням теоретичних і прикладних розробок, вкрай необхідних конкретному регіону. Таких прикладів у практичному житті дуже багато.

Багато років ми з Володимиром Федоровичем неодноразово пропонували створити структуру із висококваліфікованих спеціалістів області при обласній державній адміністрації для наукового супроводження структурної перебудови економіки регіону. Але реальної підтримки не було, немає її, на жаль, і сьогодні. Ніколи не зупинялись на шляху щодо вирішення цього складного питання в межах нашого регіону. Тому сьогодні ми наполягаємо та вимагаємо терміново створити такі нові інноваційні структури:

1. «Регіональний Центр наукових та прикладних розробок розвитку економіки Волинської області» – як юридична особа, територіально розташовується в с. Рокині Луцького району, колишньому Інституті агропромислового виробництва НААН України – з керівництвом погоджено.

2. На базі Ковельського промислово-економічного коледжу (географічний центр області) створити «Науково-дослідний інститут природних ресурсів та розвитку агропромислового комплексу Волинської області». Кваліфікація викладацького колективу Коледжу відповідає загальним вимогам цієї нової навчально-наукової структури.

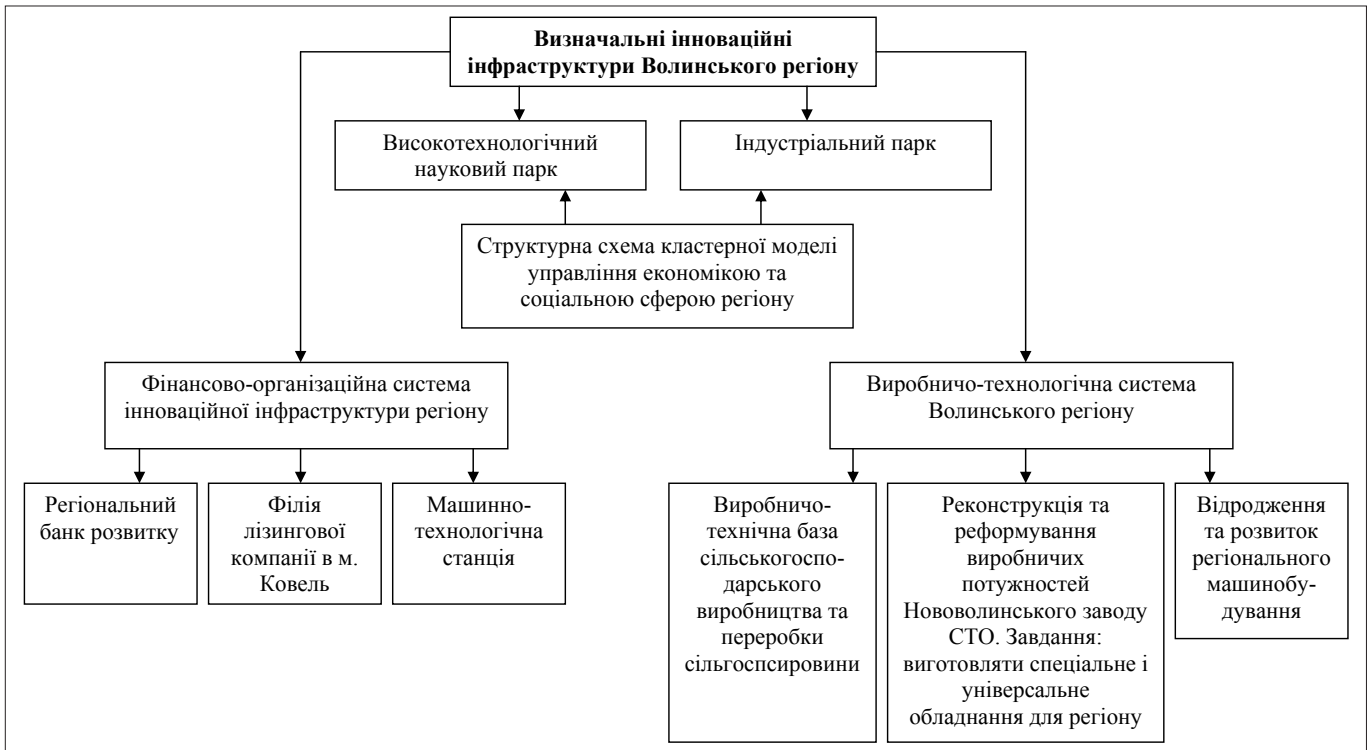
– **У Програмі значну увагу приділено проблемі поглиблення демотивації до праці. На вашу думку, які основні причини виникнення такого негативного феномену в сучасних умовах і які заходи в короткостроковій перспективі здатні подолати синдром мотиваційного дефіциту як на рівні суспільного, так і на рівні корпоративного сектора?**

– Питання, як кажуть, вузлове, визначальне. Зупинюся на основних причинах, які призвели до цих негативних наслідків: знизилась без того невисока мотивація до праці і, як наслідок, її продуктивність; знизився також рівень споживання окремих видів продуктів харчування основною частиною населення, зокрема має місце низька купівельна спроможність працівників, що дедалі більше поглиблює демотивацію до праці; зниження рівня життя більшості населення, низька заробітна плата, несвоєчасна її виплата викликали необхідність вторинної зайнятості – на сьогодні це значна частина людей; в окремих сферах (сільському господарстві, будівництві, охороні здоров'я) падіння реальної заробітної плати призвело до масової міграції як внутрішньої, так і особливо зовнішньої; абсолютна більшість господарств на селі є збіднілими, на грані банкрутства, як наслідок, купівельна спроможність відсутня – це також негативно впливає на мотивацію до праці; на селі все пов'язано із родючістю ґрунтів і з урожайністю; на неродючих землях високих врожаїв не отримаєш, а низькі врожаї – це низька заробітна плата працюючих, а звідси – безвідповідальне відношення до своїх професійних обов'язків, втрата надії на перспективний розвиток і достаток.

У таких зруйнованих господарствах (на сьогодні їх абсолютна більшість) недостатньо як техніки, так і кваліфікованих спеціалістів. І піднятися до рівня рентабельних господарств вони не зможуть. Ще важливий і вкрай негативний фактор: станом на початок 2014 року практично знищена галузь сільськогосподарського машинобудування. Разом з тим більше двохсот технологічних операцій на селі виконується вручну.

У цілому питання кадрової політики є найважливішим, адже перехід до інноваційної економіки XXI століття виконуватимуть люди – спеціалісти нової формації та підготовки. А їх бракує: кадровий потенціал минулого знищений, вчити нові молоді кадри практично нікому. **Державна політика, що стимулювала підготовку юристів, журналістів, економістів-теоретиків, фінансистів, призвела**

Рисунок. Визначальні інноваційні інфраструктури Волинського регіону

до колапсу системи підготовки спеціалістів технічного спрямування. Керівники вищого ешелону влади повинні знати: тільки спеціалісти технічного спрямування знають, що робити, як робити та за рахунок чого це робити.

Нині практично відсутні спеціалісти-керівники, які в складних умовах сьогодення можуть приймати оптимальні рішення, впроваджувати їх у життя та відповідати за них.

Що необхідно зробити негайно: привести в практичну дію принцип «навчання – наука – виробництво»; підняти рівень державного сектору економіки, який в Україні становить менше 20% (навіть у капіталістичному світі цей показник удвічі більший); забезпечити випереджальний розвиток передових виробничо-продуктивних сил (технології, техніка); вміло поєднувати державне управління економікою з ефективним ринком (досвід Китаю); стимулювати сучасний науково-технічний прогрес; формувати випуск конкурентоспроможної продукції з гарантованим правом і можливостями виходу на зовнішній ринок; стати на захист власного ринку та власного виробника; займатися високопрофесійною підготовкою кадрів – трирівневий метод з використанням досвіду Європи.

– Зі змісту Програми видно, що ви є прихильником формування кластерних структур в окремих секторах господарського комплексу Волинської області, зокрема: в сільському господарстві («Льонокластер»), добувній промисловості (кластер «Мінерально-сировинна база: комплексне добування, промислова переробка та виготовлення інноваційних продуктів») і в галузі охорони здоров'я (кластер «Здоров'я людини»). Чому саме кластерна модель управління має бути на сьогодні імплементована в практику господарської діяльності, які її переваги, скажімо, над корпоративізацією (створення акціонерних товариств) і чому саме в названих галузях в першу чергу?

– В Україні фактично відсутня нормативно-правова база для формування кластерних структур. Враховуючи досвід Швеції, яка є випробувальним полігоном Європи зі створення й практичного впровадження кластерних систем протягом періоду від 5 до 10 років за рахунок держбюджету, ми вважаємо, що це перспективно, важливо, прогресивно, безальтернативно, але... передчасно.

Тому першочерговим завданням для Волинського регіону є паралельне створення «Визначальних інноваційних інфраструктур» (див. рис.), «Високотехнологічного наукового парку» Волинської області та Індустріального парку «Центральний» як головних складових формувань майбутньої кластерної системи.

Що стосується переваг, то вони підтверджені державами (Данія, Швеція, Норвегія, Південна Корея), які, маючи обмежені природні ресурси, володіють потужними промисловими запасами, науково-технічним та кадровим потенціалом, а ми не маємо практично нічого.

– Нині в найскрутнішому становищі опинилися адміністративні райони Поліської Зони, оскільки там умови для ведення високотехнологічного сільгоспвиробництва найбільш несприятливі: дерново-підзолисті ґрунти, демонтовані внутрішньогосподарські мережі гідротехнічних споруд, які забезпечували сприятливий водно-повітряний режим у зоні осушення. Соціально-економічне піднесення цих районів залежить від впровадження традиційної історичної спеціалізації: льонарство, виробництво картоплі, відновлення потужностей тваринництва, кормовиробництва. Де взяти для цього інвестиції? Які заходи необхідно провести, щоб інвестор був зацікавлений вкладати значні фінансові ресурси в розвиток льонарства, тим більше, що матеріально-технічна база вирощування та первинної переробки льону зруйнована?

– Природно-кліматичні умови для ведення сільгоспвиробництва на Поліссі несприятливі – надії на отримання зовнішніх інвестицій у виробництво нереальні (наші неодноразові спроби ні до чого позитивного не привели) – все потрібно вирішувати самостійно. Питання комплексне, а отже, відповідь на нього також має бути комплексною. Організаційно відповідь викладена в розділі Програми, де пропонується стратегічна схема «Волинь в 2015-2020 рр.».

Потрібно повернутись до кооперування у сільськогосподарському виробництві – також комплексне питання, відповідно і вирішувати його також потрібно комплексно. Енергетичні питання та проблеми – їх також потрібно вирішувати комплексно, – відповідні розробки та пропозиції напрацьовані.

Підготував Олександр Некрот